

LUONTOSELVITYS

NURMO

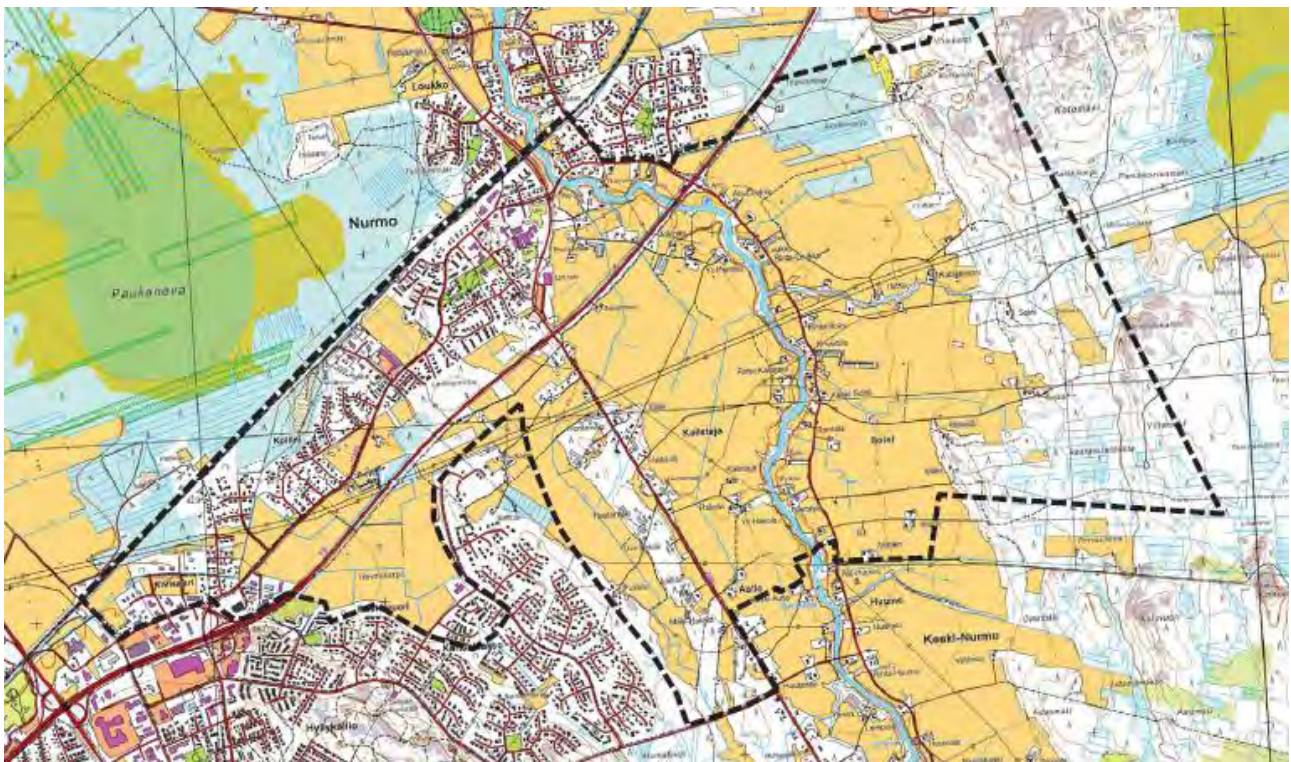

SEINÄJOEN KAUPUNKI 2015

LUONTOSELVITYS

1. YLEISTÄ

Seinäjoen kaupunki on käynnistänyt Nurmon keskustan alueella osayleiskaavaprosessin. Tämän luontoselvityksen tarkoituksena oli selvittää, esiintyykö kaava-alueella sellaisia luonto-arvoja, jotka olisi huomioitava alueen maankäyttöä suunniteltaessa. Työn tilaajana oli asemakaava-arkkitehti **Jyrki Kuusinen** (Seinäjoen kaupunki) ja inventointityön teki FM **Hannu Tuomisto** huhtitoukokuussa 2015. Lisäksi selvityksen taustamateriaalina käytettiin alueelta aikaisemmin tehtyjä luontoselvityksiä (Tuomisto 2009, Tuomisto 2009, Tuomisto 2014), ja aikaisemmin julkaisemattomia havaintoja (Tuomisto julkaisematon). Tutkitun alueen rajaus:

Selvitystyön tarkkuudeksi määriteltiin yleiskaavan vaatima taso so. viranomaisvaatimusten ja lainsäädännön edellyttämät inventoinnit.

Inventointien perusteella kootusta raportista tuli ilmetä esiintyykö tutkimusalueella

- 1) luonnonsuojelulain 1096/1996 4 luvun 29 § mukaisia luontotyyppejä
- 2) metsälain 1093/1996 3 luvun 10 § mukaisia tärkeitä elinympäristöjä
- 3) vesilain 1961/264 1 luvun 15a, 17a § mukaisia luonnontilaisina säilytettäviä kohteita
- 4) uhanalaisluokituksen (Rassi 2010) mukaisia lajeja
- 5) luontodirektiivin 92/43/ETY liitteen IV (a) mukaisia lajeja
- 6) lintudirektiivin 79/409/ETY liitteen I mukaisia lajeja
- 7) tai muita huomioitavia luontoarvoja

2. LUONTODIREKTIIVIN LIITTEEN IV (a) LAJIT

2.1 Liito-orava

Liito-orava (*Pteromys volans*) on Euroopan Unionin luontodirektiivin (92/43/EEC) liitteessä IV (a) mainittu uhanalainen laji. Luonnonsuojelulain (ls-laki 20.12.1996/1096) 49.1 §:n mukaan em. luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainitun liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen on kiellettyä.

Liito-oravalle lajinomaisena käyttäytymispiirteenä on, että eläin ulostaa elinpiirillään olevien puiden tyvelle riisinjyväkokoisia papanoita. Erityisesti ulostepapanoita löytyy suurten kuusten ja haapojen tyviltä. Koska hämäävästi liito-oravan suora havainnointi on vaikeaa, perustuu lajin elinpiirin määrittäminen papanalöytöihin. Tämän inventoinnin yhteydessä löytyneet liito-oravareviirit on esitelty kohdeluettelossa. Kohderajauksiin on otettu mukaan lajin elinpiirin ns. ydinalue.

Liito-orava pesäpöntössä

2.2 Lepakot

Kaikki Suomessa tavattavat lepakkolajit (*Chiroptera*) ovat luonnonsuojelulain 38 §:n (Luonnonsuojelulaki 1096/1996) mukaan rahoitettuja. Lepakot kuuluvat myös EU:n luontodirektiivin (92/43/EEC) liitteessä IV (a) lueteltuihin lajeihin. Luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan lepakkoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä.

Lepakot ovat hyönteissyöjiä, jotka saalistavat yöllä ja nukkuvat päivällä. Ne suunnistavat pimeässä lähettämiensä korkeiden ultraäänien kaikuja avulla. Lepakot tuottavat ääntä jatkuvasti liikkeessaan ja hahmottavat siten ympäristöään. Eri lajien saalistustavat ovat erilaisia. Myös ultraäänten voimakkuus ja taajuus sekä ääntelytapa vaihtelevat lajeittain. Lepakoita inventoitaessa käytetään lepakkodetektoria, joka muuntaa lepakkoiden äänet ihmiskorvin kuultavaksi.

Lepakkoiden havainnoinnissa käytin apuna Pettersson Elektronik AB:n lepakkodetektoria D 200. Lepakkodetektorin. Tässä raportissa mainitut lepakkohavainnot on tehty vuosina 2010-2014.

Tutkimusalueella esiintyi ainakin kaksi eri lepakkolajia; pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*) ja vesisiippa (*Myotis daubentoni*). Pohjanlepakko on alueella runsaslukuinen, ja niitä esiintyi lähes kaikkialla asutuksen ja muun kulttuuriympäristön lähipiirissä. Vesisiippojen suosimaa aluetta on Nurmonjoki ranta-alueineen. Varsinaisia lepakkoiden käyttämiä lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei lepakkohavainnoinnin yhteydessä löytynyt.

2.3 Viitasammakko

Viitasammakko (*Rana arvalis*) on tavallista sammakkoa (*Rana temporaria*) hieman pienikokoisempi aitosammakoihin (*Ranidae*) kuuluva laji. Viitasammakko on sammakkoa teräväkuonoisempi, ja lisäksi näillä lähisukuisilla lajeilla on eroa värityksessä ja takajalan rakenteessa. Myös koiraiden kutuaikaisessa ääntelyssä on eroa. Viitasammakoiden ääntely muistuttaa uppoavan pullon pulputusta, sammakoiden ääntely on kurnutusta.

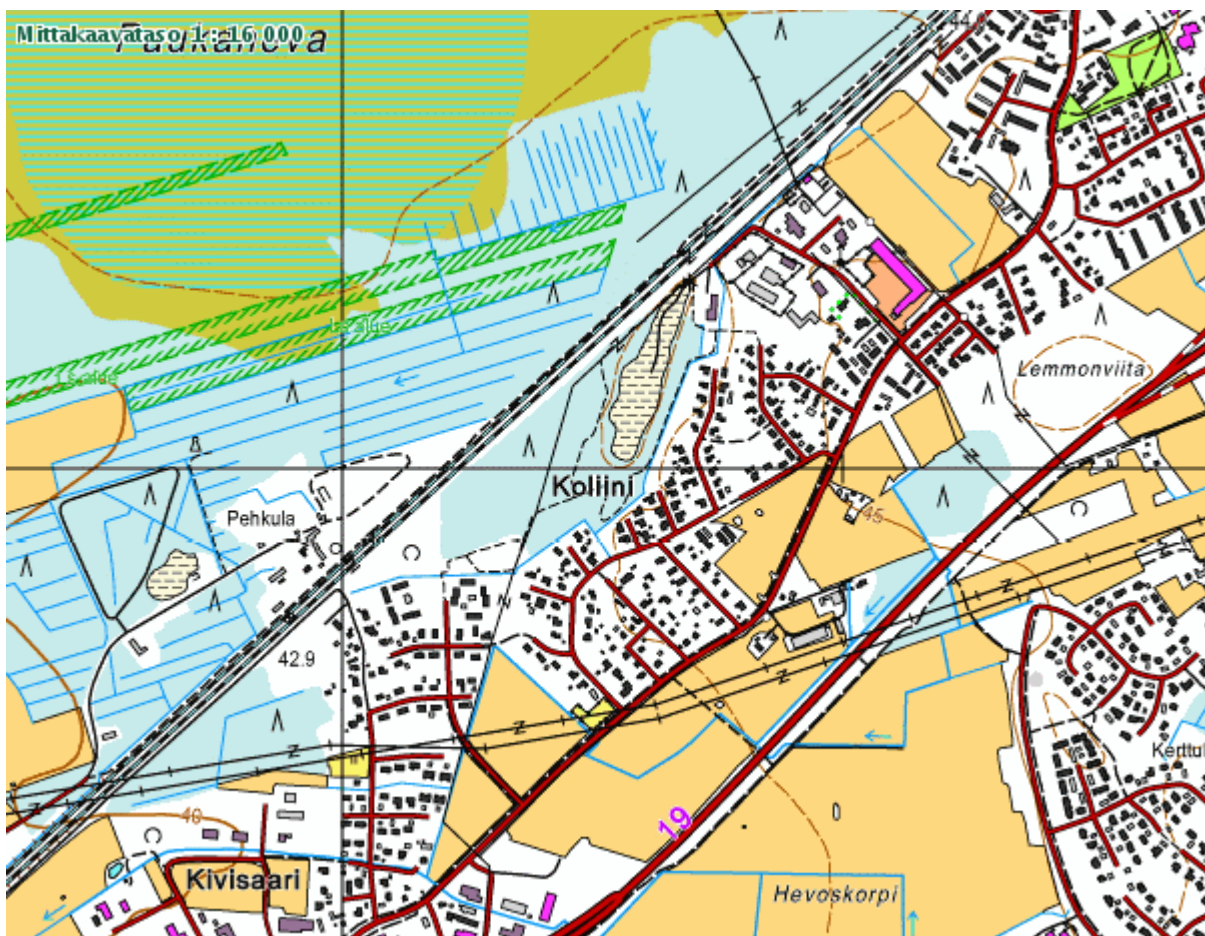
Viitasammakot suosivat elinympäristöinä rantoja, tuoreita kangasmetsiä, soita ja peltoja. Kutupaikakseen ne tarvitsevat vesistöjä ja tulvarantoja. Viitasammakko on Euroopan unionin luontodirektiivin (Neuvoston direktiivi 92/43/ETY, liite IV a) suojaama laji, jonka kaikenlainen häirintä ja lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kiellettyä.

3. TUTKIMUSALUEEN ULKOPUOLINEN LUONTOKOHDE

Kaava-alueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee Paukanen keidassuo, joka kuuluu Euroopan unionin Natura 2000-suojelualueverkostoon (kohdenumero FI0800035). Sellaiset kaava-alueen maankäytön muutokset, jotka mahdollisesti vaarantaisivat Paukanen suojeluarvoja, vaativat toteutettaessa ns. Natura-arvioinnin.

Paukanevan keidassuo

4. KOHDERAJAUKSET

Kukin kohde on luokiteltu;

- * = paikallisesti huomioitava kohde
- ** = paikallisesti merkittävä luontokohde
- *** = paikallisesti erittäin merkittävä luontokohde

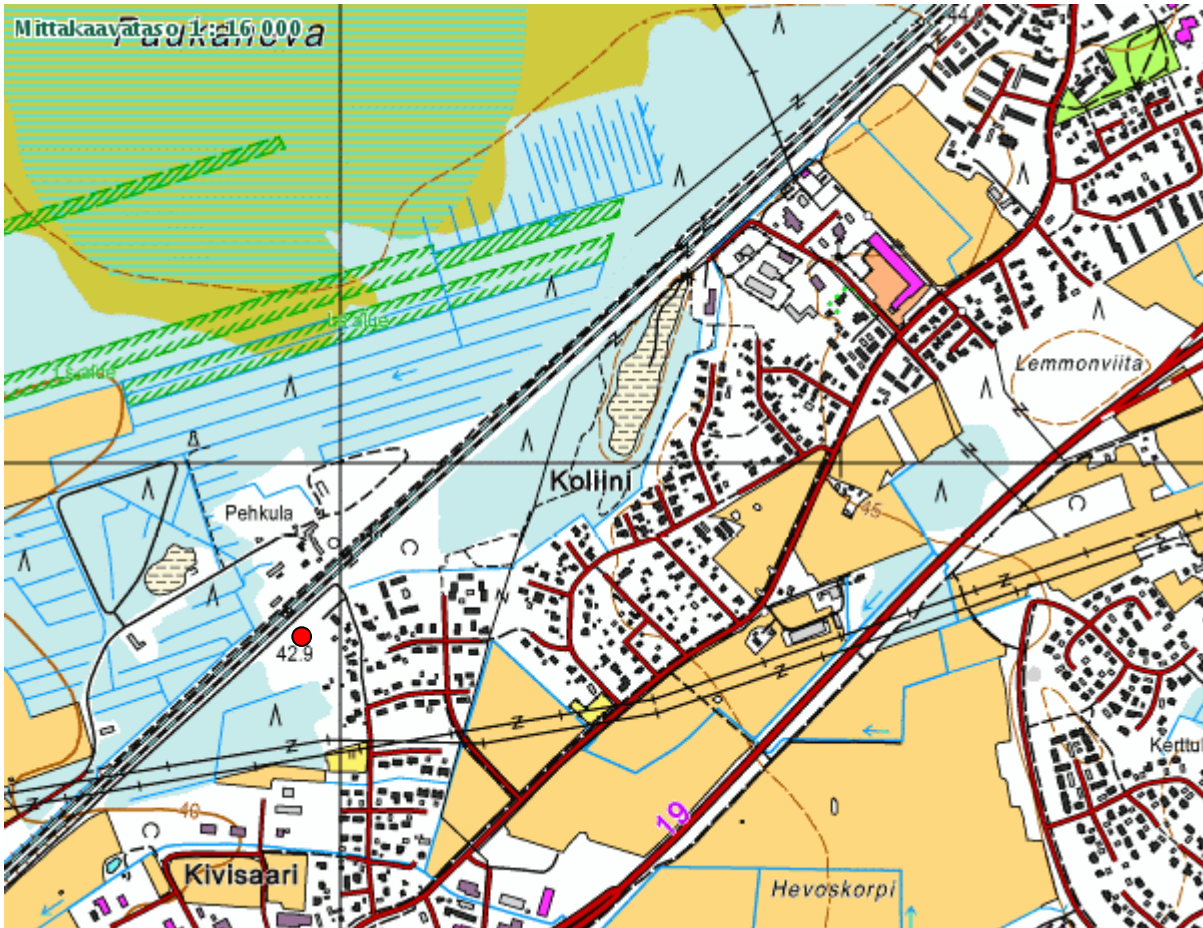
K = kasvistollisesti merkittävä kohde
E = eläimistöltään merkittävä kohde
M = maisemallisesti merkittävä kohde
G = geologisesti tai geomorfologisesti merkittävä kohde
V = virkistys ja/tai opetuskohde

1. Maisemakuuset ja kutulammikko

K,E,M *

luontodirektiivin 92/43/ETY liitteen IV (a) mukainen laji

Vanhassa pihapiirissä kasvaa maisemallisesti suuria kuusia. Kuusten lounaispuolella on sammakoiden käyttämä kutulammikko. Paikalla on havaittu myös viitasammakoita.

Maisemakuuset

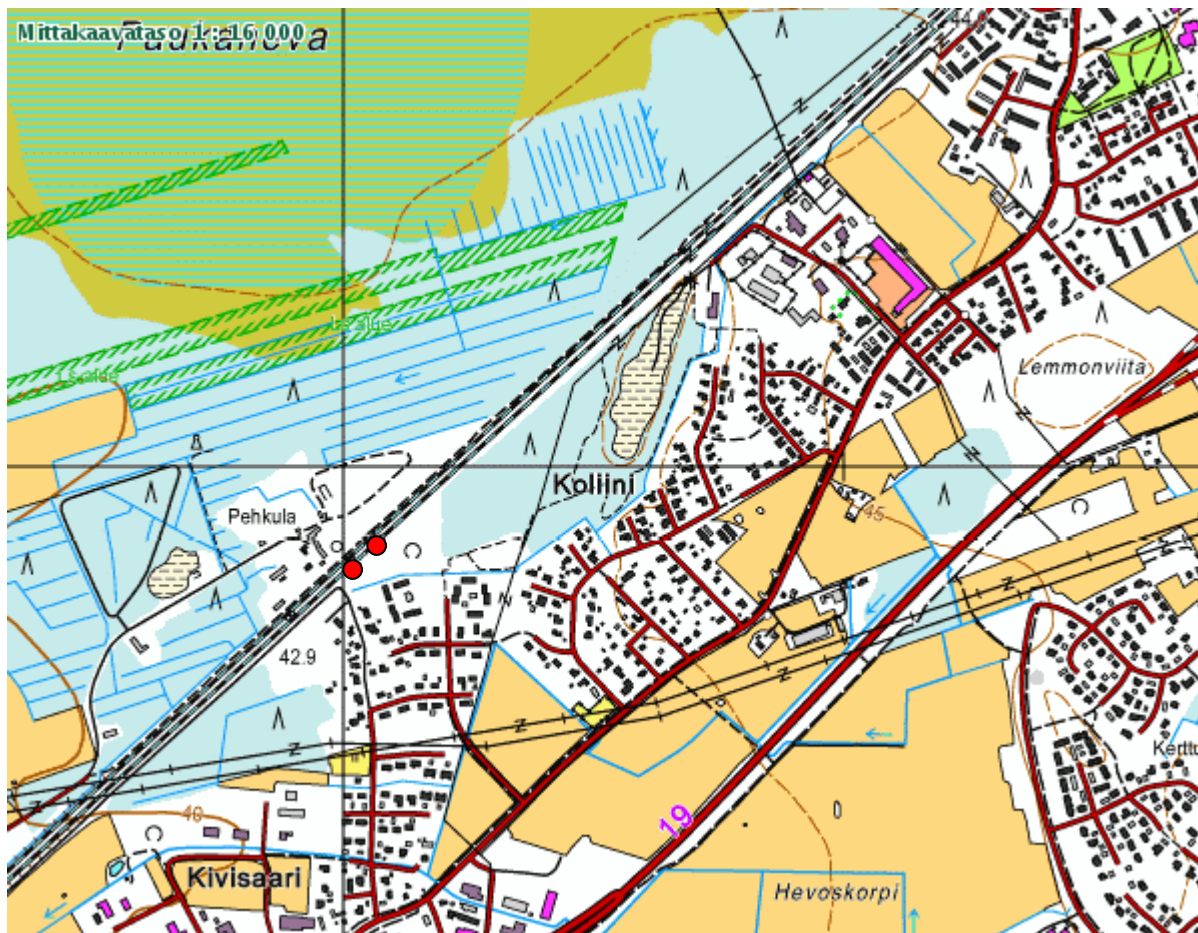

Kutulammikko

2. Maisemamännnyt

K,M *

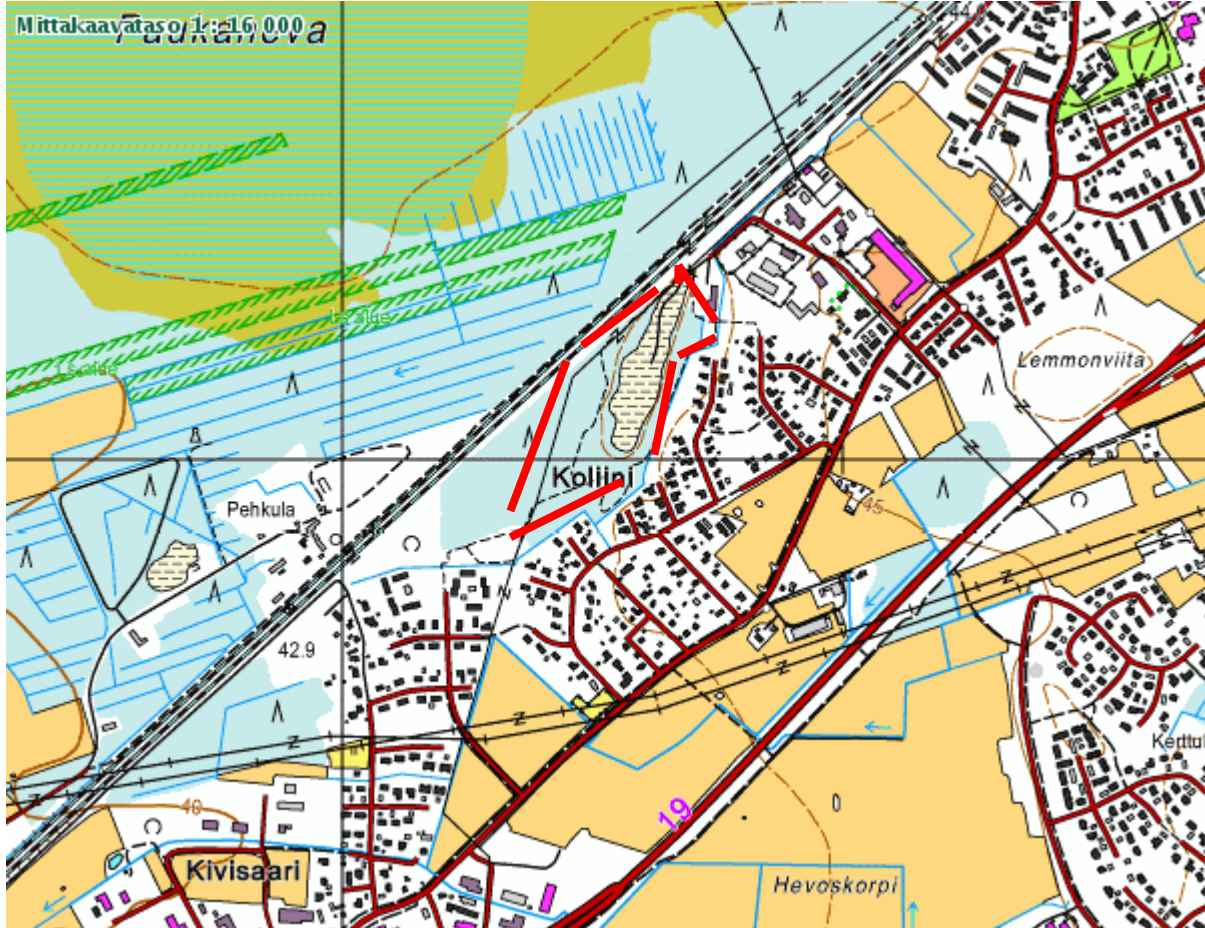
Ratavarressa kasvaa järeiden ylispuumäntyjen rivistö.

3. Koliinin kuntorata

M,V *

Nurmon kunnan vanhan maakaatopaikan ympäri kulkee paikallisesti suosittu Koliinin kuntorata. Sen ympärillä on virkistyskäytöllisesti huomioitavaa suoluontoa; isovarpurämettä ja nevalaikkuja.

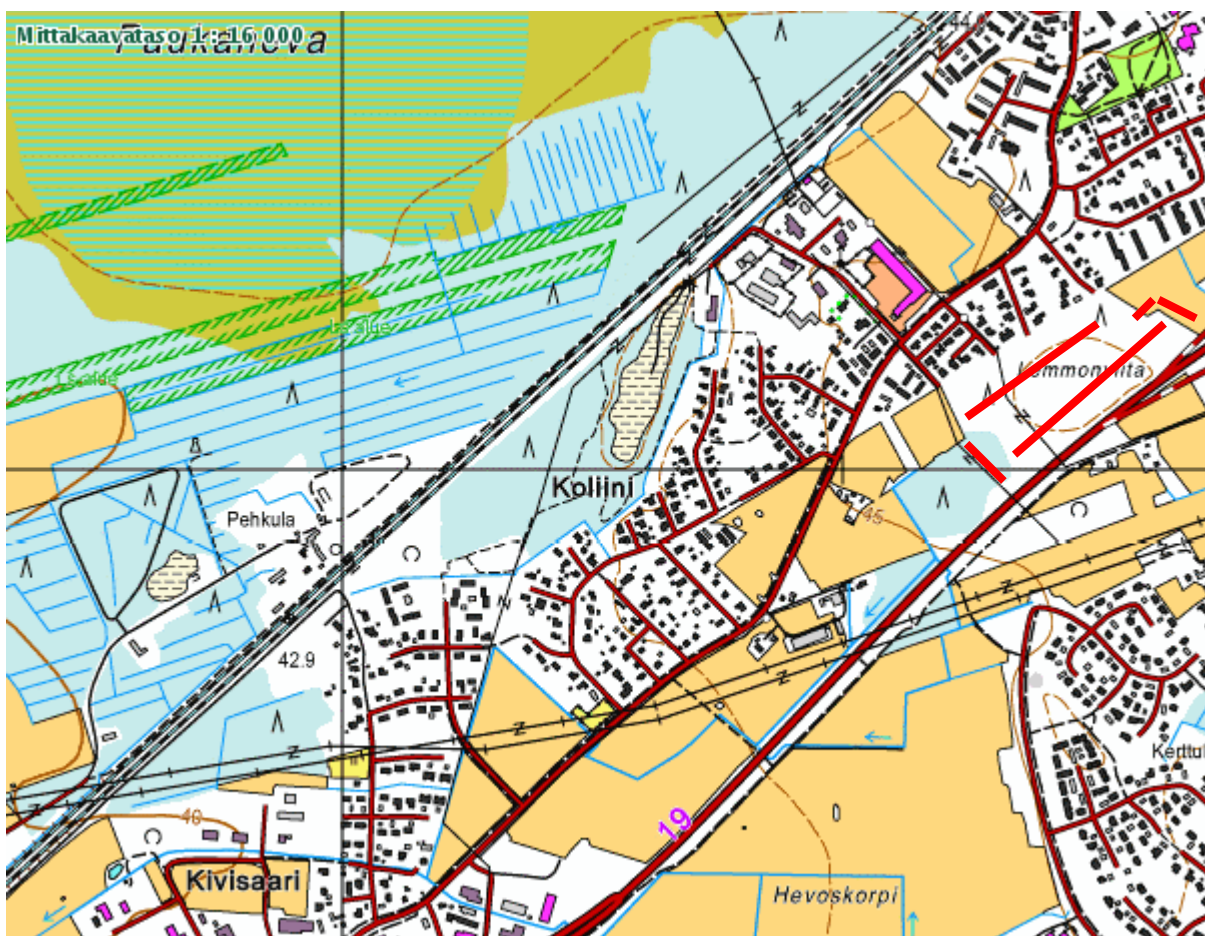

4. Lemmonviita

E, N, V **

uhanalaisluokituksen (Rassi 2010) mukainen laji
luontodirektiivin 92/43/ETY liitteen IV (a) mukaisia lajeja

Lemmonviidan valtapuustona on 80-100 vuotta vanhoja kuusia, mutta laikuittain esiintyy myös lehtipuustoa; mm. haapaa, harmaaleppää, pihlajaa ja koivuja. Kenttäkerroksen valtalajeina on pääasiassa tuoreiden kangasmetsien tyyppilajistoa. Lemmonviidan koillisreunassa on lehtoa, ja paikalla kasvaa mm. sinivuokkoa. Sinivuokkoesiintymä on kuitenkin kärsinyt paikalla tehdyistä hakkuista. Metsän pohjoisosan (vrt. kartta) hakkuut ovat heikentäneet metsän luonto- ja virkistysarvoja merkittävästi. Karttaan rajatulla arvokkaimmalla alueella elää liito-orava. .

Liito-oravan pesäpönttö Lemmonviidan eteläreunalla

Lehtipuuryhmät ovat liito-oraville tärkeitä ruokailualueita.

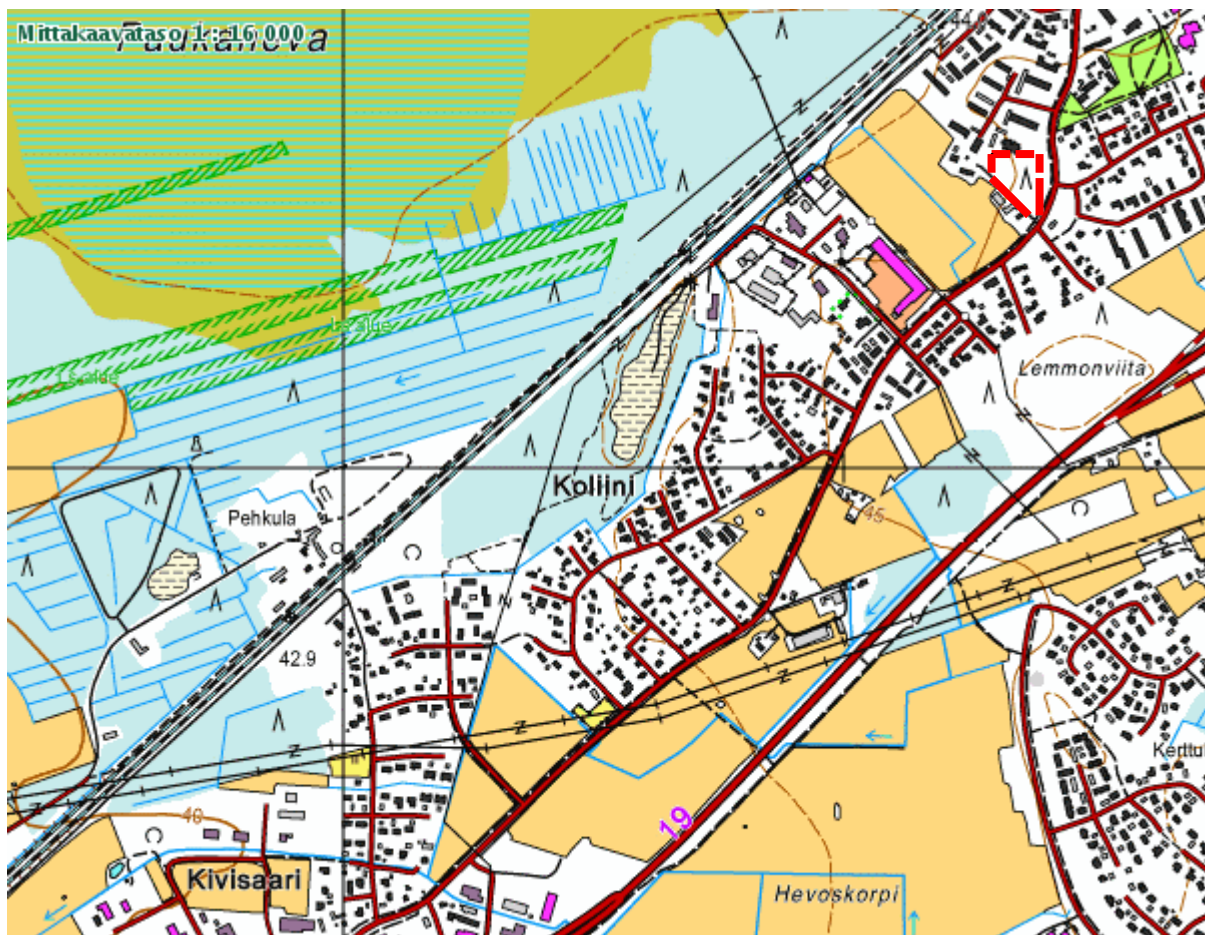
Lemmonviidan pohjoispuolen arvo virkistysalueena on heikentynyt hakkuiden vuoksi.

5. Mäntypuisto

M, V *

Mäntypuiston metsäalue on havupuuvaltaista turvekangasta ja kuivaa kangasta. Paikan kasvillisuuden pohjakerroksessa esiintyy runsaasti rahkasammalia, ja alue on muuntunut nykymuotoonsa turvekankaaksi alueen reunoilla aikaisemmin tehtyjen ojitusten ja kaupunkirakentamisen kuivattamana. Metsän keskiosissa on kivennäismaapaljastumia, ja kasvupaikkatekijät ovat siellä muuta ympäristöä kuivemmat. Valtapuustona esiintyy kuusta ja mäntyä. Metsän reunoilla kasvaa myös muutamia suurehkoja koivuja, haapoja ja raitoja. Pensaskerroksessa esiintyy myös pihlajaa, harmaaleppää, kiiltopajua ja virpapajua. Kasvupaikkaolosuhteet ovat karut, ja kenttäkerroksen kasvilajisto on melko vaatimatonta; puolukka, mustikka, kanerva, maitohorsma, juolukka, metsäkastikka, metsälauha ja metsäalvejuuri. Valtapuuston ikä vaihtelee metsäkuvioittain. Vanhimmat ylispuumännyt ovat 80-100 vuotta vanhoja, mutta valtaosaltaan alue on 30-40 vuotta vanhaa männikköä. Lisäksi Mäntypuistossa on muutamia kuusitiheikköjä, joissa puusto on n. 40 vuotta vanhaa.

Mäntypuistosta on aikaisemmilta vuosilta joitakin liito-oravahavaintoja (Tuomisto 2014), mutta keväällä 2015 tehdyissä kartoituksissa ei ollut lajista merkkiäkään.

Mäntypuistoa

Mäntypuiston vanha ylispuumänty

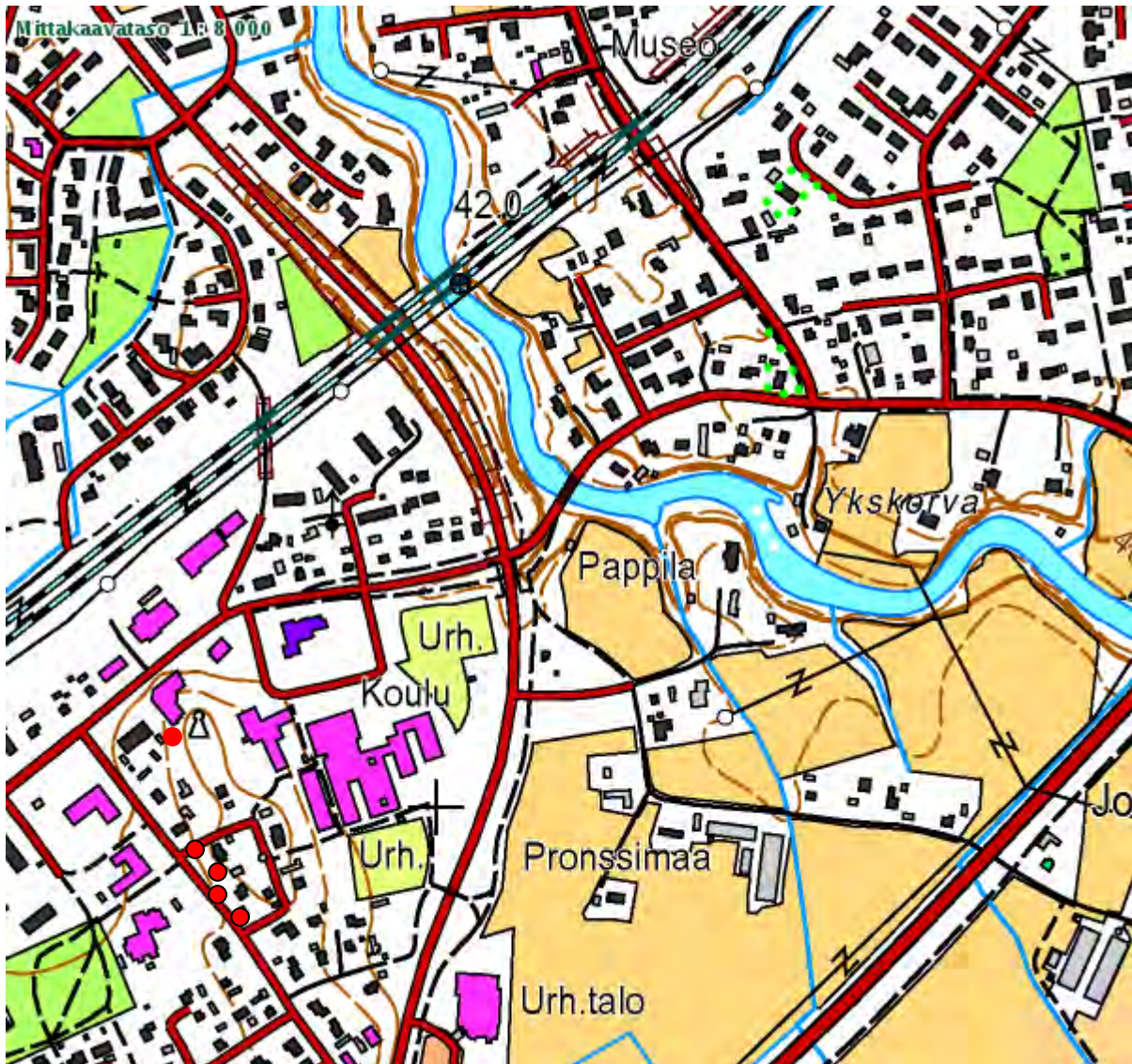
6. Valkiavuorentien ja Nurmoo-talon männyt

M, K *

Valkiavuorentien pohjoisreunalla ja Nurmoo-talon ympärillä kasvaa maisemallisesti arvokkaita vanhoja mäntyjä.

Maisemamännnyt luovat leimansa Nurmon keskustaan

Valkiavuorentien komeita mäntyjä

7. Onnelantien metsä

M,V,E *

(uhanalaisluokituksen (Rassi 2010) mukainen laji)
luontodirektiivin 92/43/ETY liitteen IV (a) mukaisia lajeja

Onnelantien elinpiiri on puustoltaan vanhaa tuoretta kangasmetsää, jota luonnehtivat järeät ylispuumännyt ja –kuuset. Vanhimmat puut ovat n. 150 vuotta vanhoja. Metsää ympäröivien peltojen ja pihapiirien reunoilla on runsaasti lehtipuustoa; mm. haapaa, harmaaleppää, raitaa ja koivuja. Paikalta on runsaasti aikaisempia havaintoja liito-oravista (Tuomisto 2009). Keväällä 2015 ei metsästä löytynyt merkkiä liito-oravista. Metsään on sijoitettu Seinäjoen itäisen ohikulkutien (VT 19) rakentamisen luontovaikutusten tutkimiseen tarkoitettuja liito-oravapönttöjä. Alueella olevassa vanhan pihapiirin ympärillä on rakennuksia, joissa lienee alueella tavattujen pohjanlepakoiden lisääntymis- ja/tai levähdyspaikka (Tuomisto 2009).

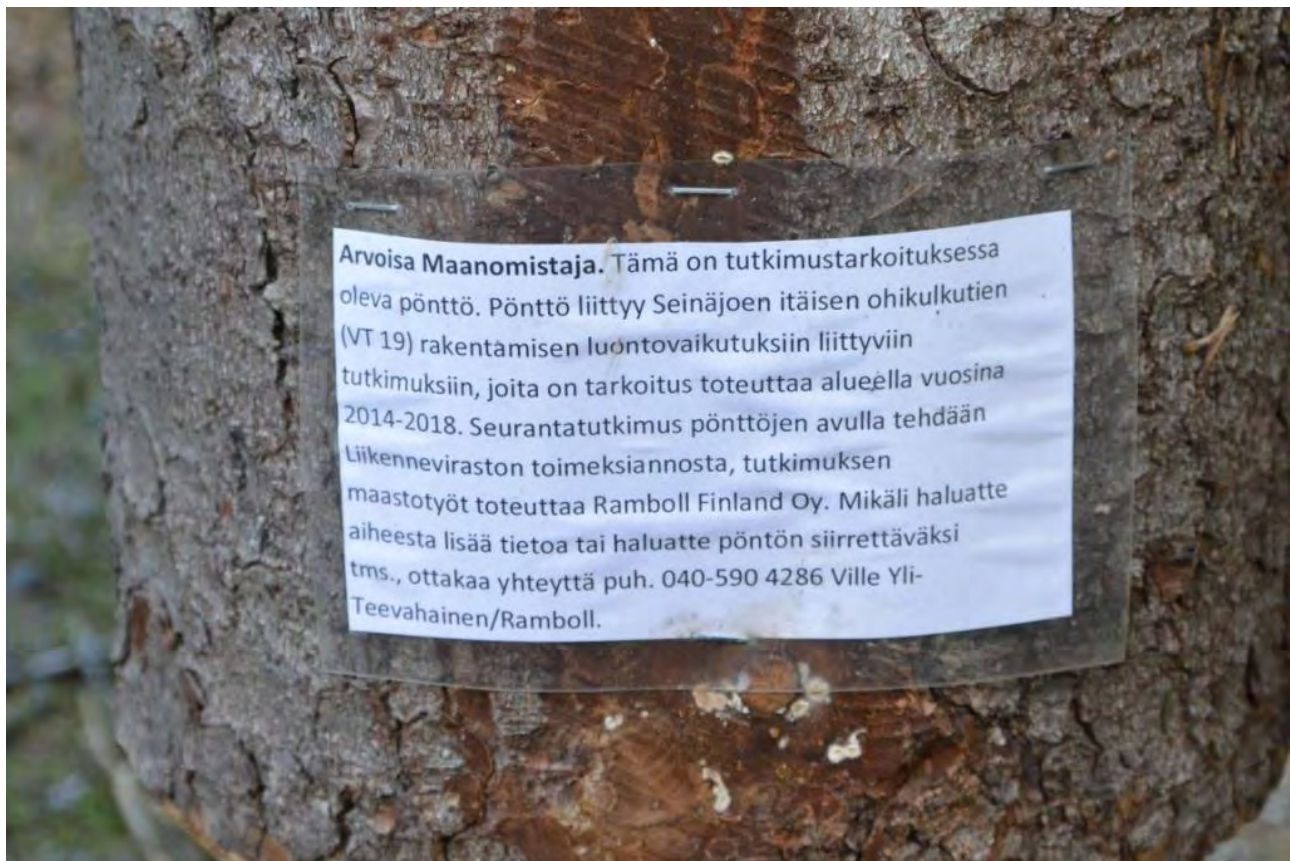

Onnelantien vanhaa metsää

Tutkimuspöytä

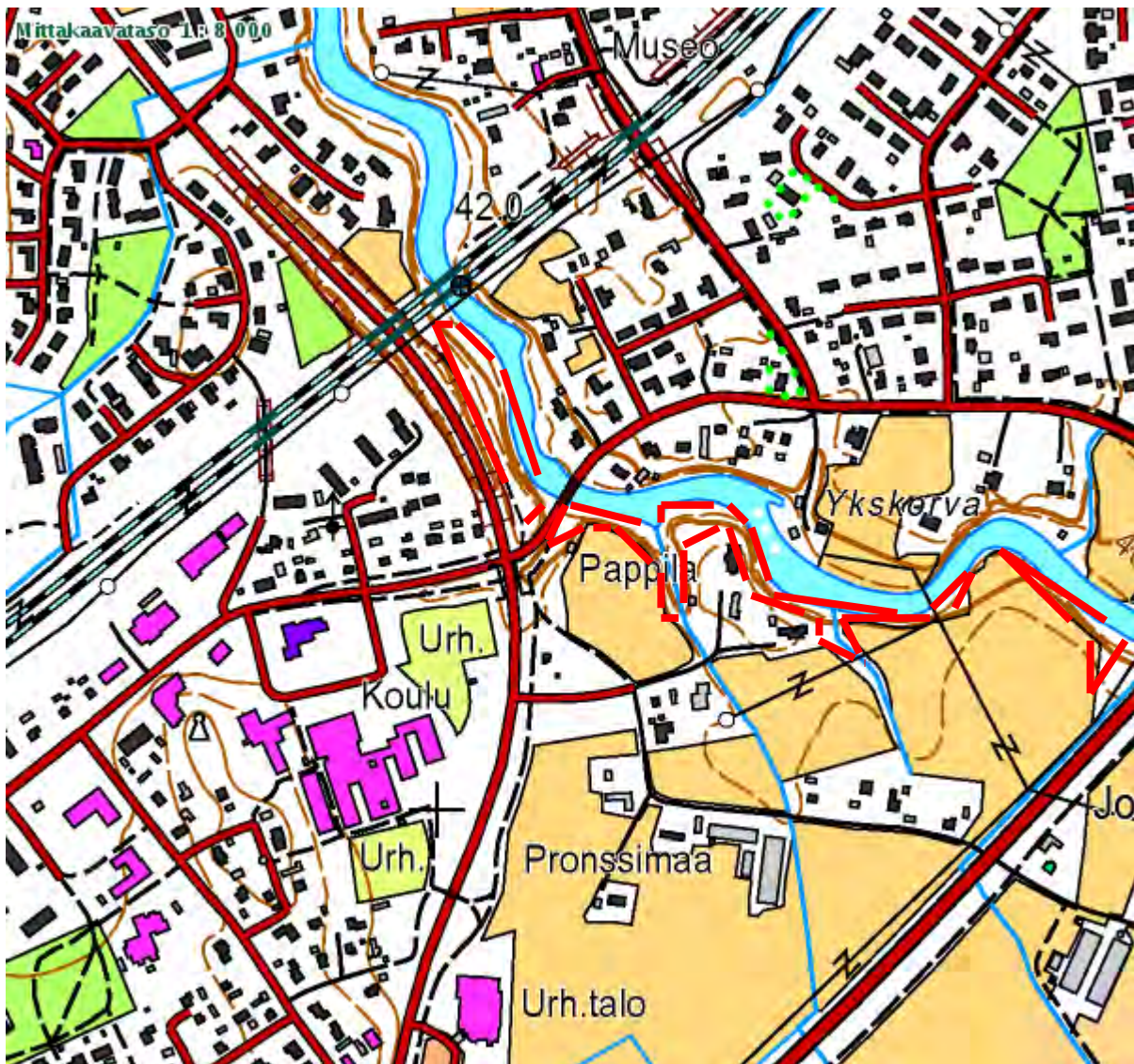
Pohjalepakot käyttänevät pihapiirin rakennuksia levähdyspaikkanaan. Pihassa tavataan säännöllisesti saalistavia pohjanlepakoita.

8. Pappilan pihapiiri ja jokivarsi

K, E, M, G **

luontodirektiivin 92/43/ETY liitteen IV (a) mukaisia lajeja

Nurmon pappilan pohjois- ja eteläpuolella Nurmojoen rannalla on rehevän lehtomaisen kasvillisuuden luonnehtima ranta-alue. Tuomet, pihlajat, harmaalepät, haavat ja pajut muodostavat tiheän lehtipuunauhan, jossa viihtyvät vaateliaat yölaulajat; satakieli, luhtakerttunen, viitakerttunen ja mustapääkerttu on havaittu tällä paikalla. Lahopuita ja pötkelöitä on paikoin runsaasti, ja pikkutikka hyödyntää niitä ruokailu- ja pesäpuinaan. Ranta viettää jokiuomaan jyrkästi ja pehmeässä savimaassa on myös syvään uurtuneita raviineja. Mesiangervot, metsäalvejuuret ja ojakellukat muodostavat tiheitä kasvustoja. Pellonpientareilla kasvaa ahomansikkaa ja mesimarjaa. Jokialue ja pappilan pihapiiri on lepakoiden elinpiiriä. Pappilan päärakennuksen ympärillä on useita maisemallisesti merkittäviä suuria kuusia ja lehtikuusia. Ykskorvaasentien sillan kaakkoispuolella on maisemallisesti merkittäviä suuria mäntyjä.

Suuria haapoja Nurmojokivarressa pappilan eteläpuolella.

Pikkutikka käyttää jokivarren lahoppuustoa ruokailu- ja pesäpaikkanaan.

Maisemakuusi pappilan pihassa

Lahopuustoa jokivarressa

Saviseen maaperään uurtuneet raviinit ovat rehevän lehtokasvillisuuden vallitsemia

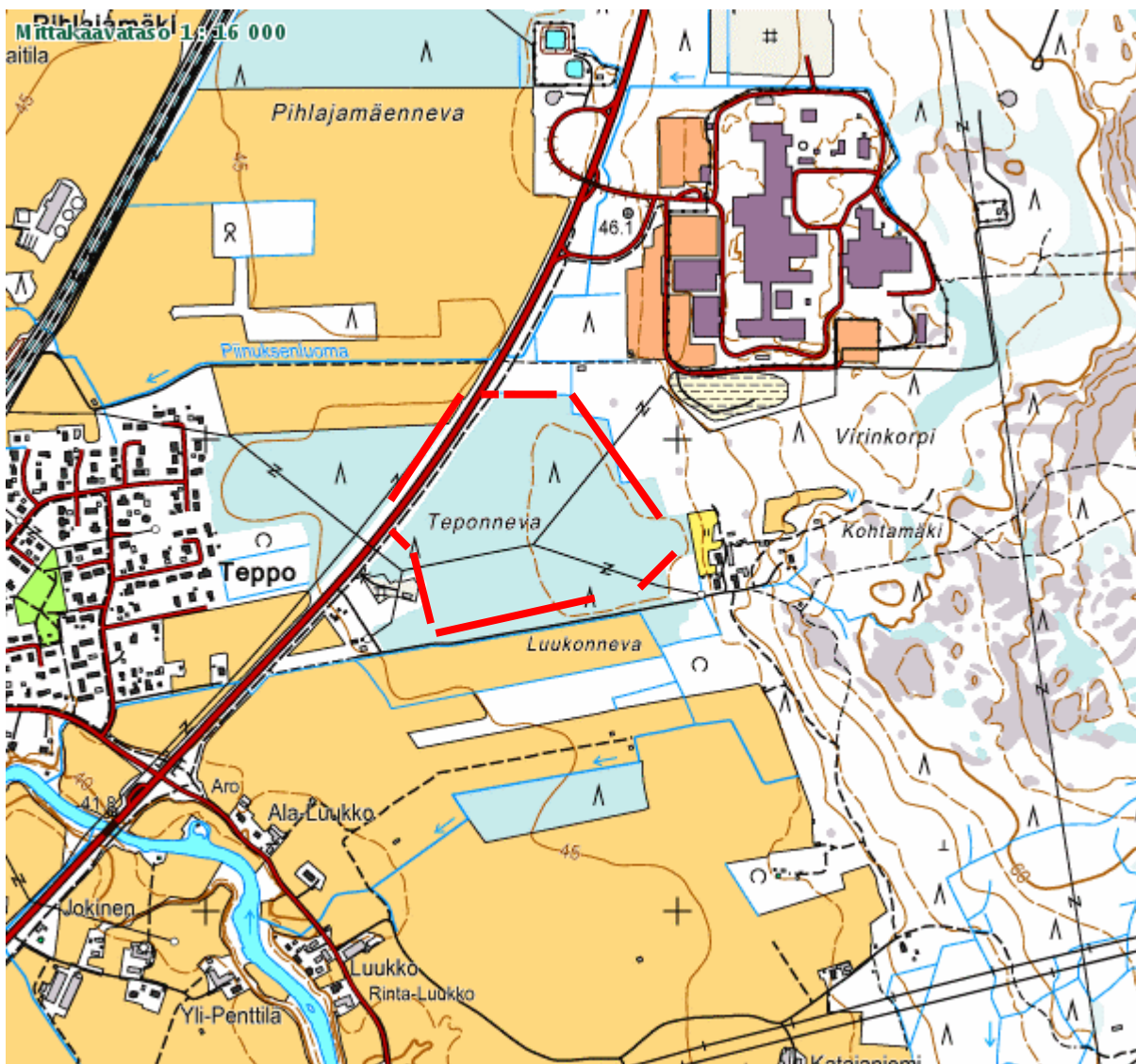
Nurmonjoki ja Ykskorvaasentien siltaa reunustavat komeat kilpikaarnamännyt

9. Teponneva

E, M,V *

metsälain 1093/1996 3 luvun 10 § mukaisia tärkeitä elinympäristöjä
lintudirektiivin 79/409/ETY liitteen I mukaisia lajeja

Teponnevan keskiosat muodostavat melko luonnontilaisen suoyhdistymäalueen. Suon reunalaiteet on ojitettuja ja suon yli kulkee sähkölinja. Rämehänteiden valtalajeja ovat mätäspinoilla kasvavat variksenmarjat, suopursut ja kanervat. Pienialaisten nevujuottien valtalajina on tupasvilla; rimpipinoilla kasvaa runsaasti karpaloa. Osalla suoalueesta on metsälain suojaamia metsäsaarekkeita ja suolla ruokailee ja/tai pesii monipuolinen linnusto; mm. isokuovi, kurki, teeri ja niittykirvinen.

Teponneva

10. Liito-oravan elinpiirit

E **

uhanalaisluokituksen (Rassi 2010) mukainen laji
luontodirektiivin 92/43/ETY liitteen IV (a) mukainen laji

Teponnevan ja Luukonnevan itäreunalla on kaksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikaksi tulkittavaa metsäkohdetta. Kummassakin kohteessa on rajaukseen sisällytetty elinpiirien ydinalueet. Molemmat paikat ovat puustoltaan 60-100 vuotta vanhaa tuoretta kangasmetsää.

Liito-oravan ulostepapanoita Luukonnevan itäreunalla

Eteläistä elinpiiriä

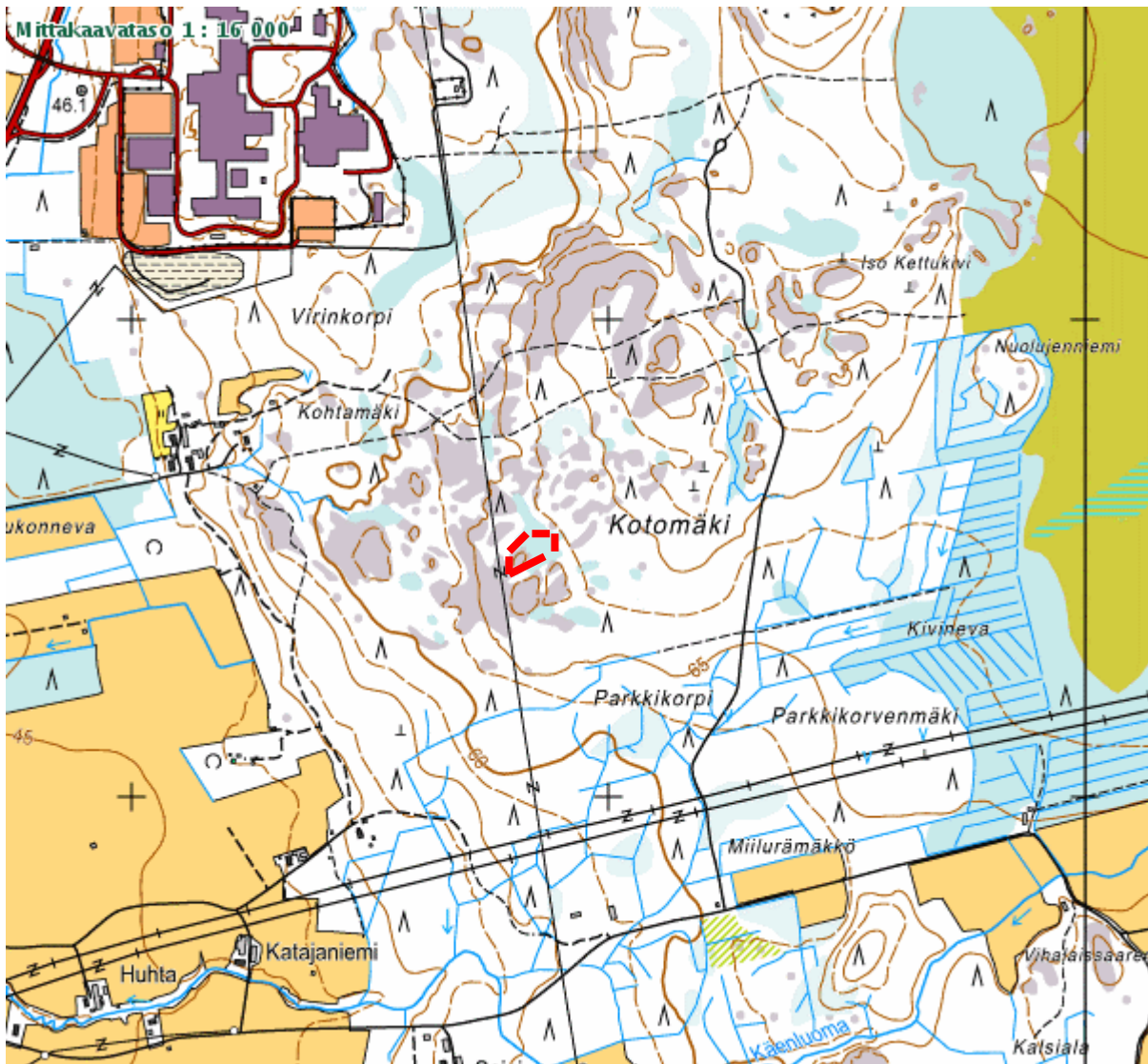
11. Kotomäen neva

K, G *

metsälain 1093/1996 3 luvun 10 § mukainen tärkeä elinympäristö

Pienialainen suoyhdistymälaikku, jossa vuorottelevat niukkapuustoiset rämejänteet ja pienet nevalaikut; kenttäkerroksen valtalajeina ovat suopursu, tupasvilla ja variksenmarja. Suo on osin muuntunut ympärillä tehtyjen hakkuiden ja ojitusten takia.

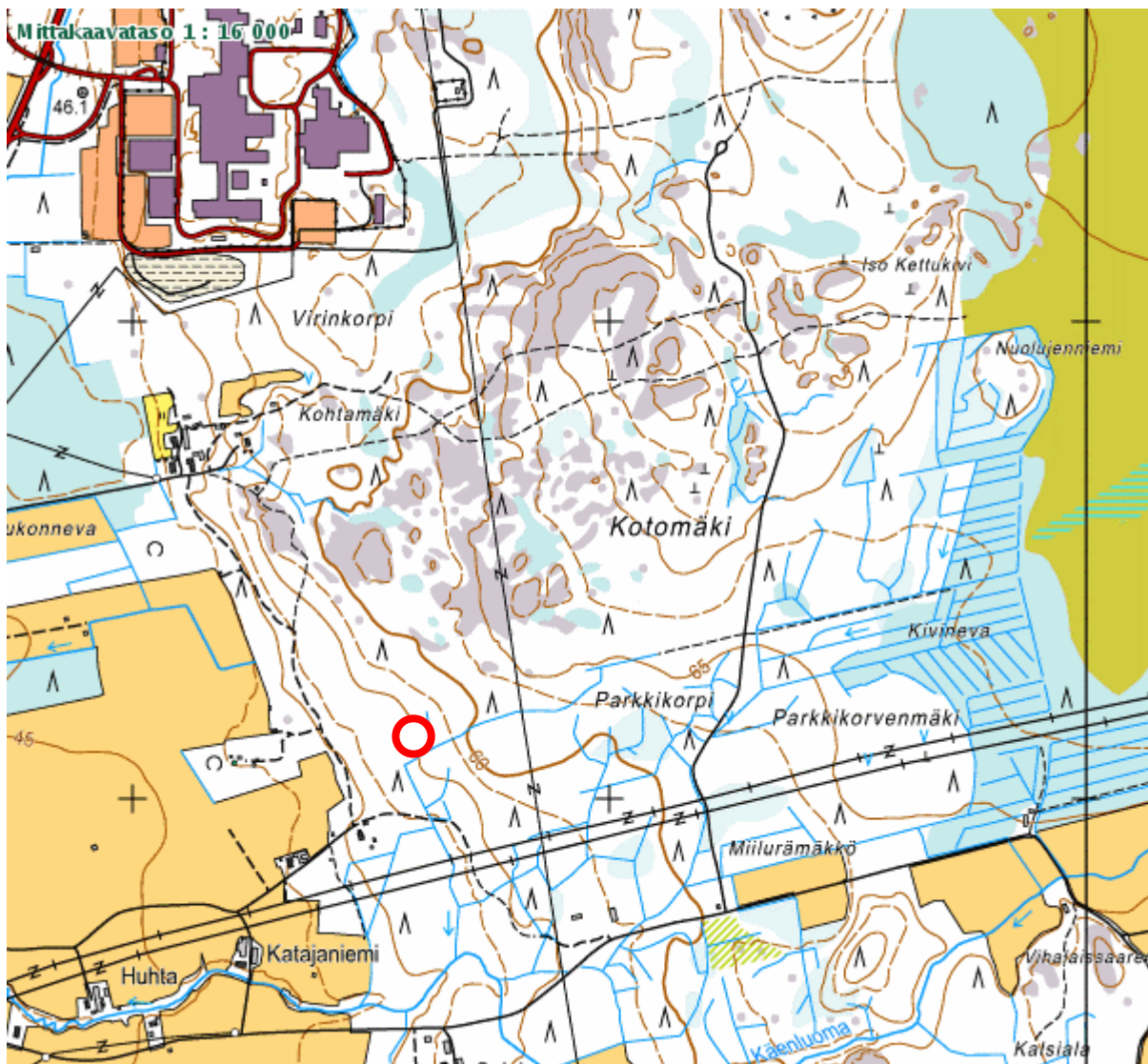
Kotomäen neva

12. Siirtolohkareet ja korpi

K, G *

metsälain 1093/1996 3 luvun 10 § mukainen tärkeä elinympäristö

Kotomäen lounaispuolella on pienialainen rehevä korpi, jonka reunassa kaksi rinnakkaista siirtolohkareta.

Korpi ja siirtolohkareet

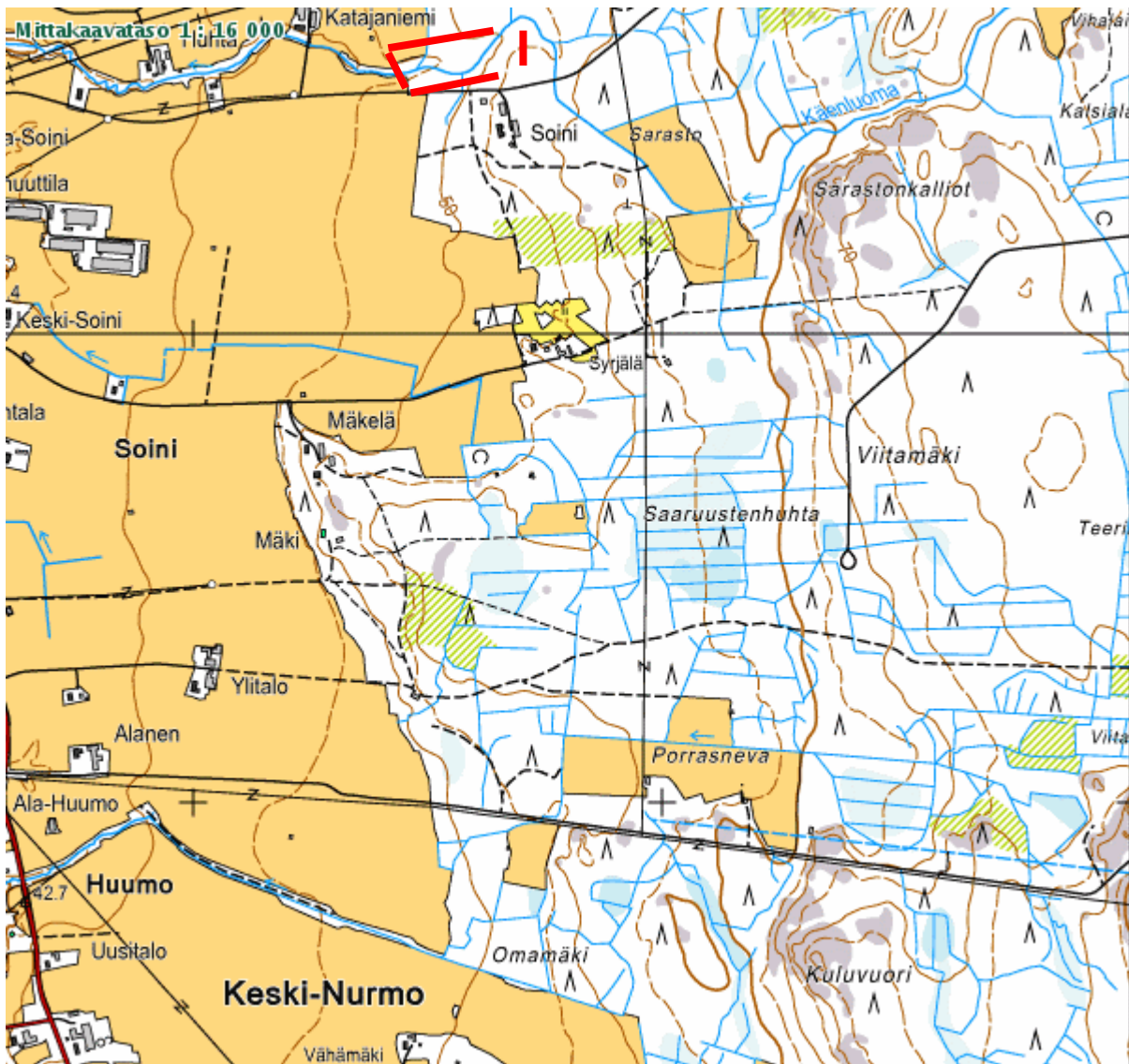

13. Hirviniementien liito-oravaelinpiiri

E, M, G **

metsälain 1093/1996 3 luvun 10 § mukainen tärkeä elinympäristö
(vesilain 1961/264 1 luvun 15a, 17a § mukainen luonnontilaisena säilytettävä kohde)
uhanalaisluokituksen (Rassi 2010) mukainen laji
luontodirektiivin 92/43/ETY liitteen IV (a) mukainen laji
lintudirektiivin 79/409/ETY liitteen I mukaisia lajeja

Käenluoman puromainen uoma halkaisee puustoltaan vanhan metsäkohteen. Vaikka uomaa on syvennetty, on se paikoin melko luonnontilainen. Kohteen valtapuustona on vanhaa yli sata vuotta vanhaa kuusikkoa, ja lisäksi luoman rannoilla on järeitä haapoja. Kenttäkerroksen valtalajeina ovat tuoreen kangasmetsän tyyppilajit; oravanmarja, käenkaali, metsätähti, pikkutalvikki ja metsäalvejuuri. Paikalla on liito-oravan lisääntymis- ja/tai levähdysalue. Palokärki ja pyy pesii ja/tai ruokailee alueella.

Hirviniementien liito-oravametsää

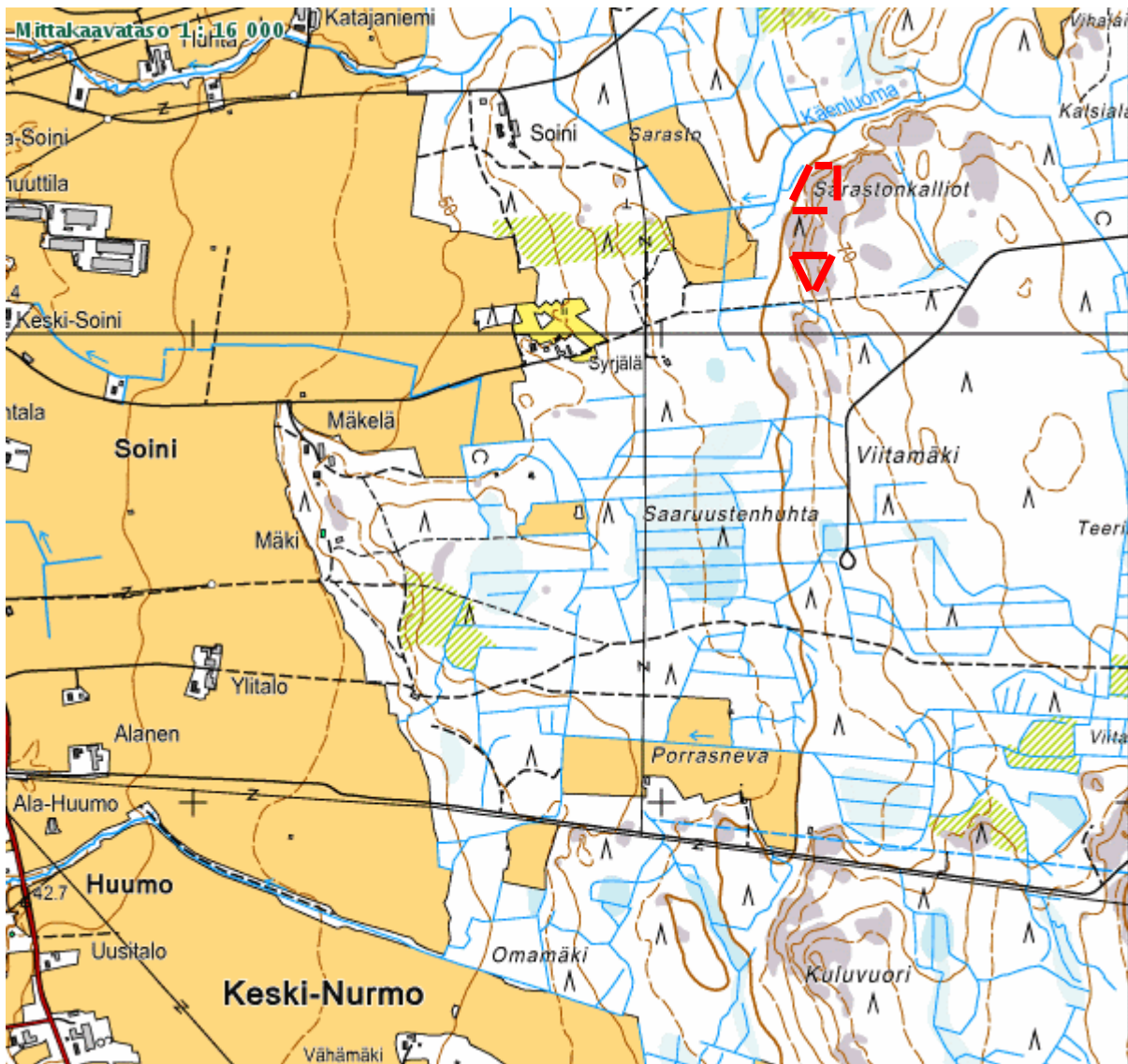
Keväinen Käenluoma virtaa vuolaana

14. Sarastonkalliot

K, G *

metsälain 1093/1996 3 luvun 10 § mukainen tärkeä elinympäristö

Sarastonkallioiden luonnontilaisimpina säilyneet osat ovat metsälain suojaamia tärkeitä elinympäristöjä. Puusto on erirakenteista ja osa kallioalueen männyistä on vanhoja. Kelottunutta puustoa ja maapuita on jonkin verran. Alueella on myös pieniä jyrkänteitä, soistumia ja siirtolohkareita. Kanerva ja puolukka ovat kenttäkerroksen valtalajeja. Osa luonnontilaisesta kallioalueesta rajautuu tutkimusalueen ulkopuolelle.

Sarastonkalliot

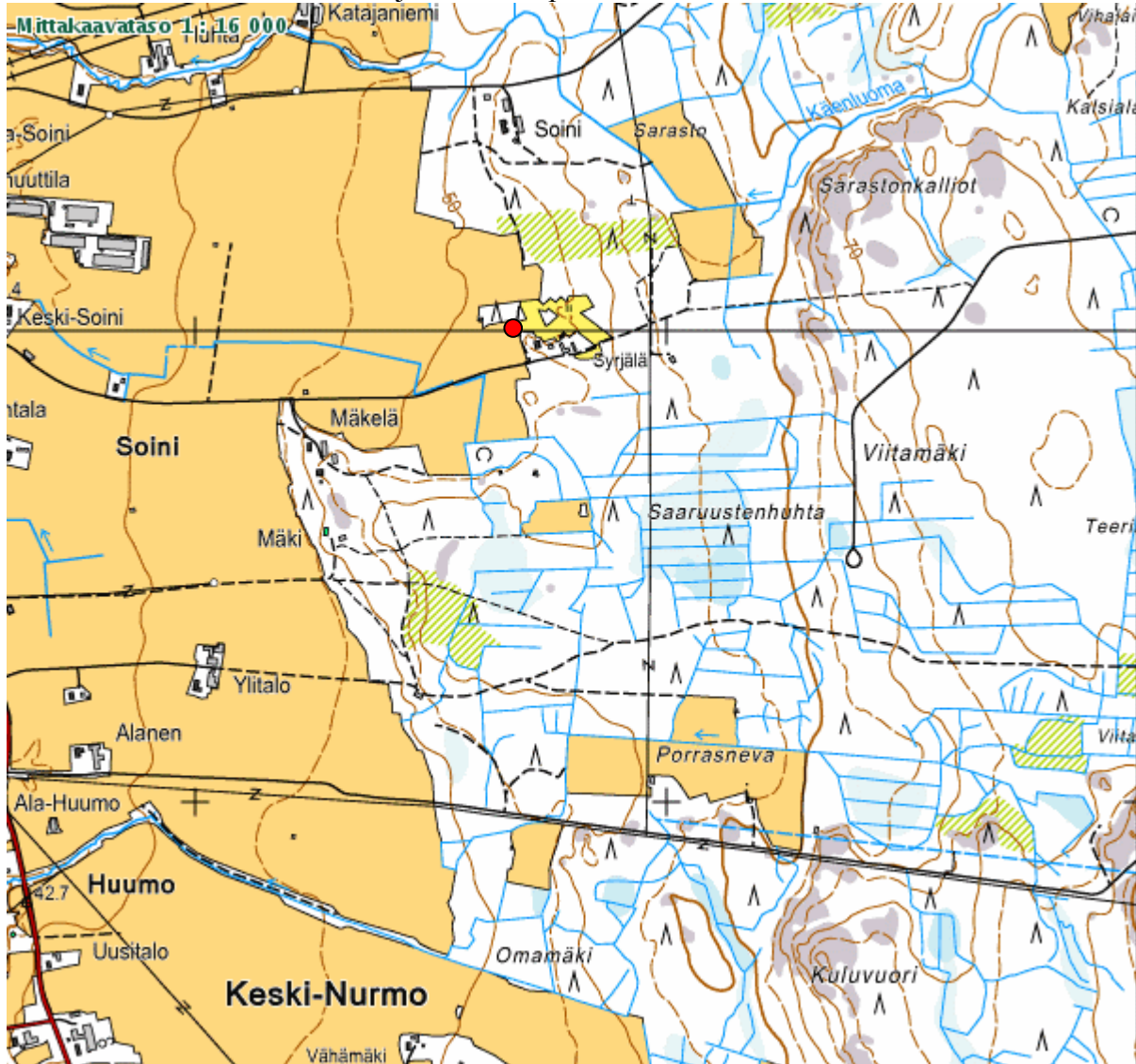

15. Syrjälän katajat

K *

luonnonsuojelulain 1096/1996 4 luvun 29 § mukainen luontotyyppi

Maisemallisesti merkittävät katajat kasvavat pienen avokallion reunassa.

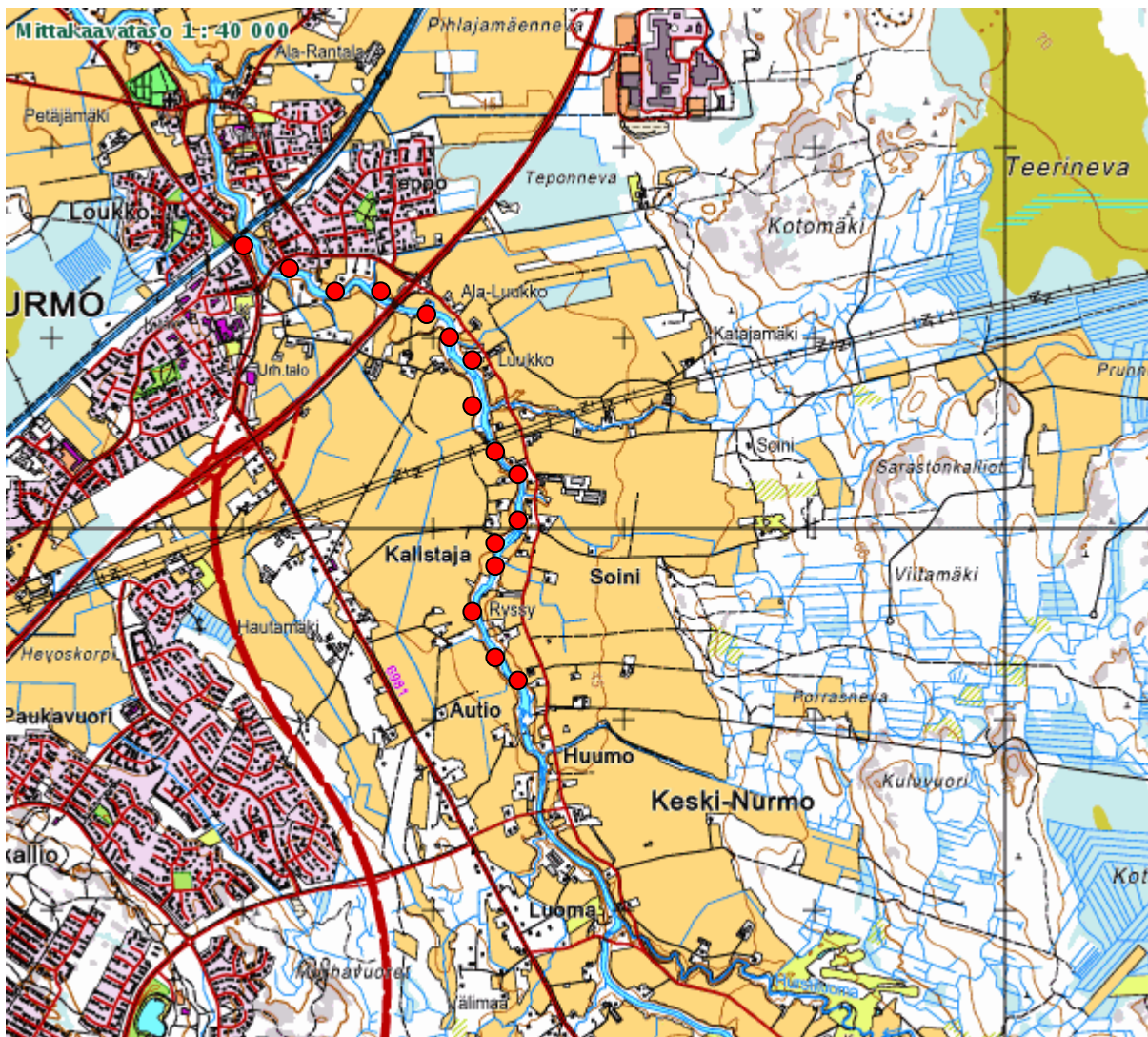
Maisemakatajat

16. Nurmonjoki

K, E, M, G, V ***

vesilain 1961/264 1 luvun 15a, 17a § mukaisia luonnontilaisina säilytettäviä kohteita
uhanalaisluokituksen (Rassi 2010) mukaisia lajeja
luontodirektiivin 92/43/ETY liitteen IV (a) mukaisia lajeja

Nurmonjoki on Nurmon keskusta-alueen tärkein maisemaelementti. Joen vedenlaatu on kuitenkin vain välttävää, ja se heikentää joen arvoa virkistys- ja luontokohteena. Nurmonjoki on Lapuanjoen sivuhaara. Joen valuma-alueella olevat järvet ovat matalia, tummavetisiä ja reheviä. Myös Nurmonjoen vesi on hyvin tummaa ja rehevää. Joen vedenpinnankorkeus vaihtelee voimakkaasti, osin valuma-alueella olevien tekoaltaiden takia. Vesikasvillisuutta ja vesilintuja on niukasti. Hitaasti virtaavissa suvantopaikoissa on joitakin rehevän luhtakasvillisuuden vallitsemia poukamia. Joella on jonkin verran merkitystä kalastuskohteena. Jokivarret ovat tutkimusalueella suuresti ihmistoiminnan muuntelemia, ja luonnoltaan ja eliölajistoltaan arvokkaita ranta-alueita on vähän. Jokitörmät ovat jyrkät ja savipitoiseen maaperään uurtuneita sivu-uomia on muutamia. Lehtipuustoiset rantalehdot ovat jokiluonnon arvokkaimpia osia. Niiden säilyttäminen rakentamattomana ja käsittelemättömänä olisi jokiympäristön lajistolle tärkeää. Saukko ja lepakot hyödyntävät jokiuomaa elinpiirinsä ja saalistusalueenaan.

Keväistä Nurmonjokea

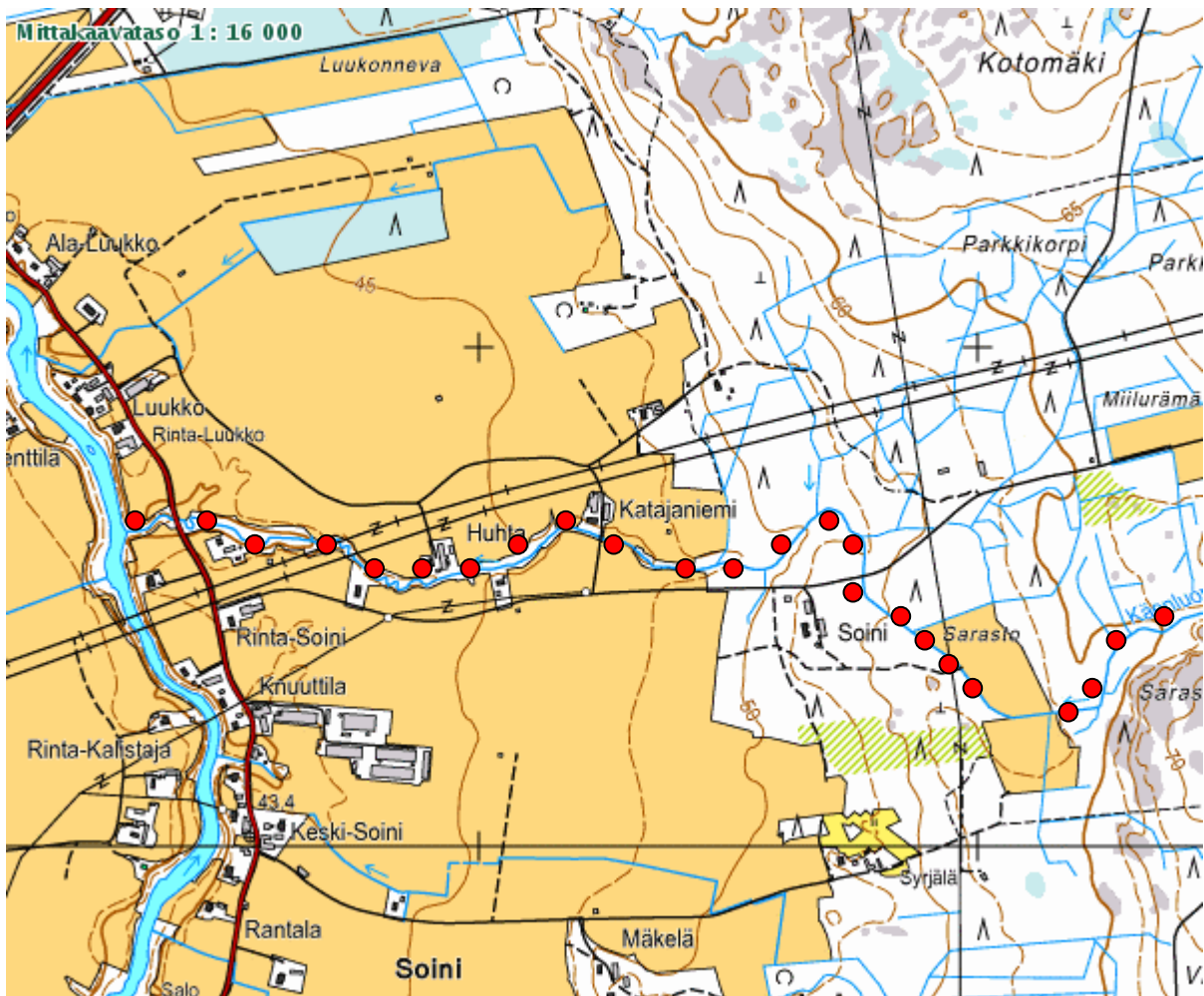

17. Käenluoma

K, E, M **

metsälain 1093/1996 3 luvun 10 § mukaisia tärkeitä elinympäristöjä
vesilain 1961/264 1 luvun 15a, 17a § mukaisia luonnontilaisina säilytettäviä kohteita
uhanalaisluokituksen (Rassi 2010) mukaisia lajeja
luontodirektiivin 92/43/ETY liitteen IV (a) mukaisia lajeja
lintudirektiivin 79/409/ETY liitteen I mukaisia lajeja

Käenluoma on Nurmonjoen sivuhaara, ja vaikka luomaa on tulvasuojelullisista syistä muokattu, on se edelleen paikoittain hyvin luonnontilainen tai sen kaltainen. Käenluoman alajuoksu on rehevän lehtipuuston luonnehtimaa kulttuuriluontoa. Peltojen keskellä virtaavan osan reunoilla kasvaa muutamia maisemallisesti arvokkaita yksittäisiä puita. Luoman keskiosia reunustavat rehevät kuusivaltaiset tuoret kangasmetsät, ja lähimaisema on näillä alueilla melko luonnontilainen. Liito-orava, palokärki, tilitatti, pyy ja pohjantikka ovat näiden reunusmetsien pesimälajistoa. Latvaosiltaan käenluoma on ojitusten muuntelema ja turvekangasvaltainen.

Keväällä Käenluoma on runsasvetinen

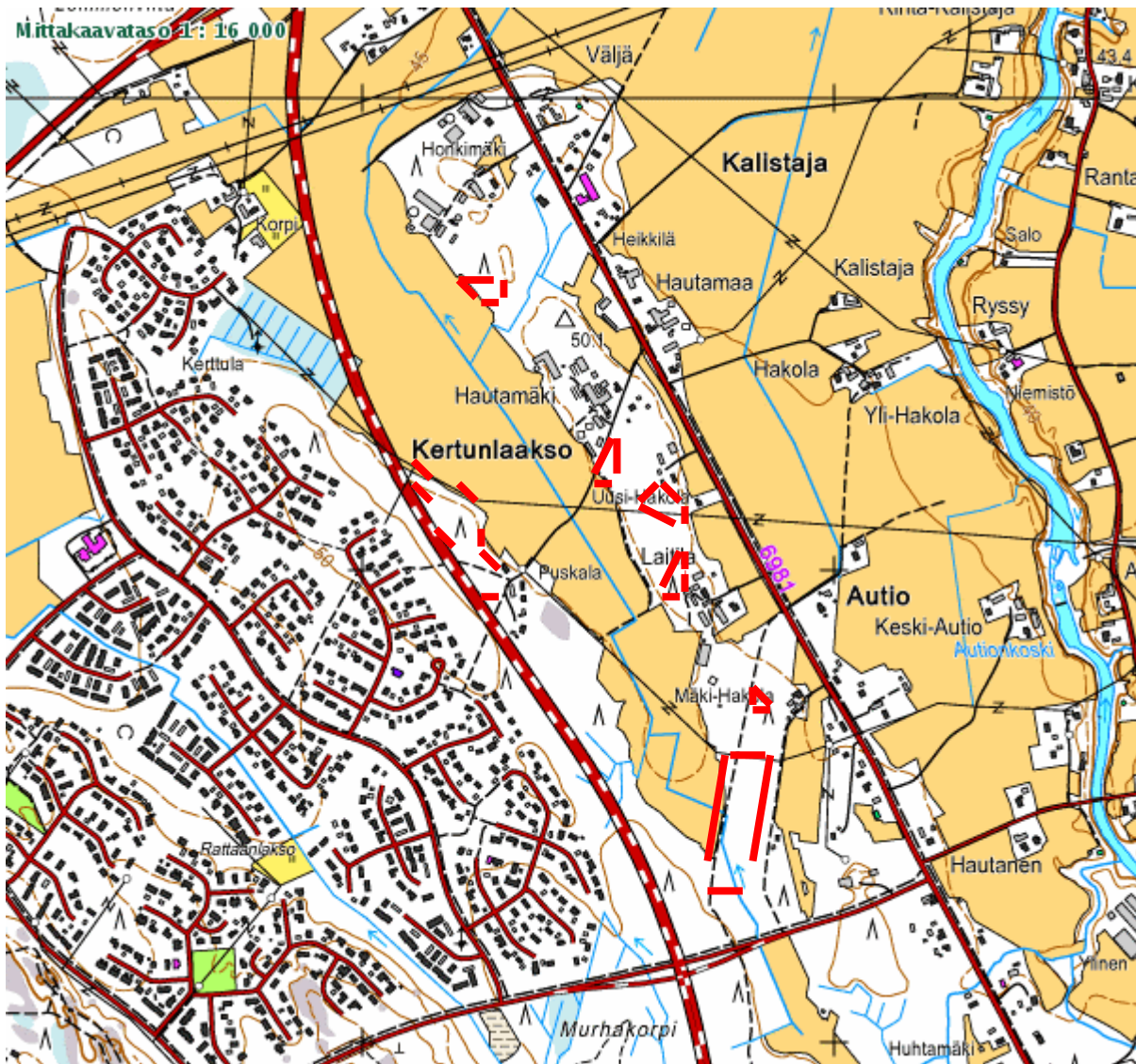
Käenluoman luonnontilaisimmat osat ovat jopa erämaisia

18. Kertunlaakson liito-oravaelinpiirit

E, M,V **

uhanalaisluokituksen (Rassi 2010) mukainen laji
luontodirektiivin 92/43/ETY liitteen IV (a) mukaisia lajeja
lintudirektiivin 79/409/ETY liitteen I mukaisia lajeja

Kertunlaakson itäpuolella parhaillaan rakentuvan ns. Seinäjoen itäisen ohikulkutien (VT 19) vaikutuspiirissä on useita liito-oravan lisääntymis- ja levähdysalueita. Niistä on tehty aikaisemmin useita kartoituksia (mm. Tuomisto 2009). Elinpiirejä ovat rajanneet myös viranomaistahot ja lisäksi elinpiirien säilymistä seurataan tutkimuspöntöin. Keväällä 2015 tehtyjen kartoitusten perusteella liito-oravien elinpiirit ovat osin siirtyneet tielinjan välittömästä läheisyydestä itään. Karttarajauksessa on merkittynä liito-oravien lisääntymis- ja levähdysalueiden ydinkohdat. Aikaisemmin asuttuna ollut Puskalan talon luoteispuoleinen elinpiiri oli nyt tyhjä (punainen katkoviiva). Lintudirektiivin suojaamista lajeista alueella esiintyy pyy ja palokärki.

Puskalan liito-oravareviiri oli keväällä 2015 tyhjä. Ympäröivän alueen maankäytön muutokset ovat mahdollisesti vaikuttaneet siihen. Reviirillä on tutkimuspönttöjä.

Liito-oravan talvipapanoita. Laji suosii kuusivaltaisia vanhoja kangasmetsiä.

Kirjallisuus:

Tuomisto, H.: VT 19 liito-oravaselvitys, Tiehallinto, 2009

Tuomisto, H.: Lepakkoselvitys Nurmon ETL, Seinäjoen kaupunki 2009

Tuomisto, H.: Nurmon Mäntypuiston luontokatselmus, Seinäjoen kaupunki 2014